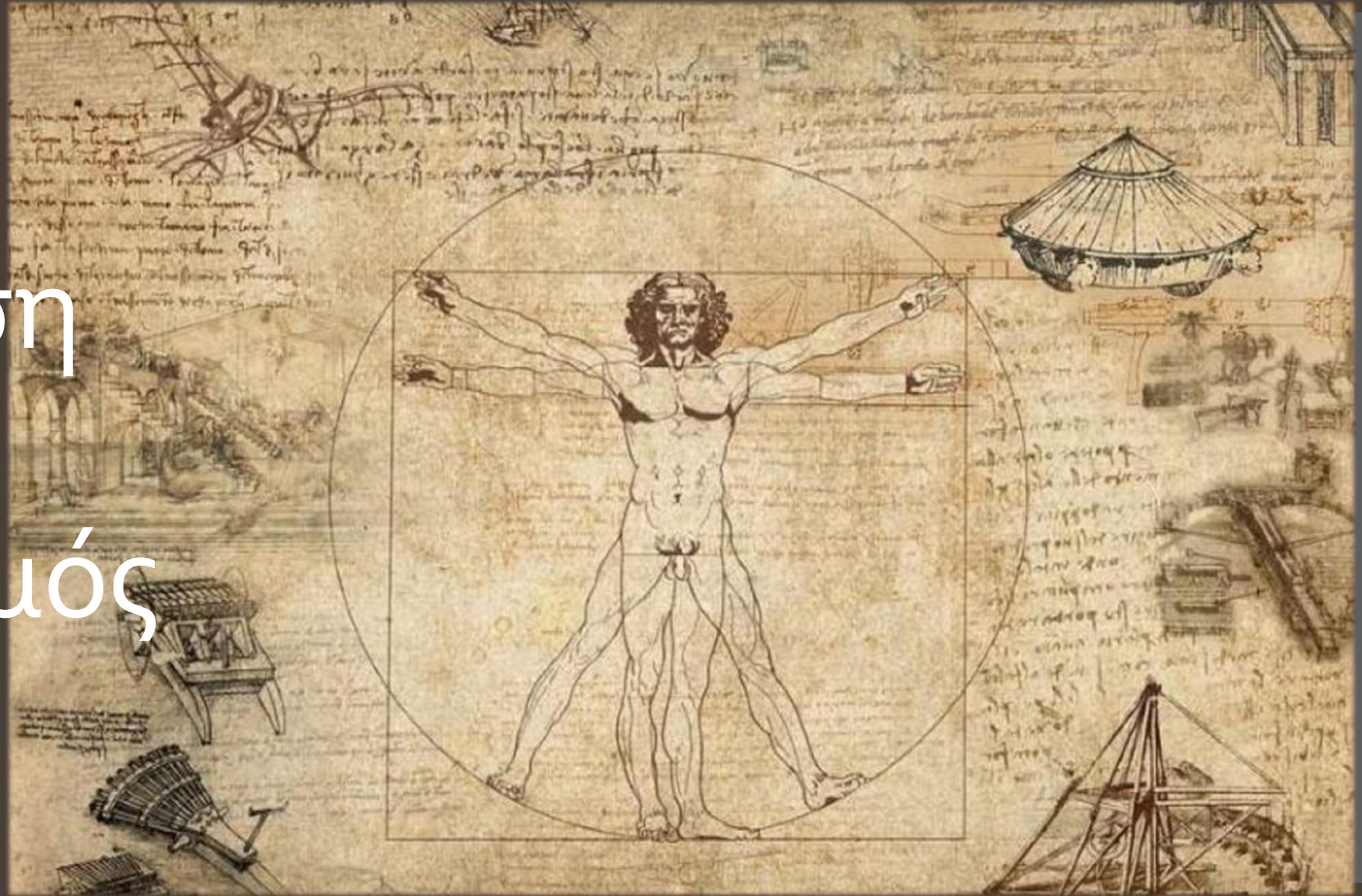

Αναγέννηση και Ανθρωπισμός

ΟΡΙΣΜΟΣ

πρόκειται για μια γενικότερη **πνευματική κίνηση** που κύριο χαρακτηριστικό της είναι η **αναβίωση των αξιών της κλασικής αρχαιότητας**, οι οποίες είχαν παραμεριστεί κατά το Μεσαίωνα. Το πνεύμα των ανθρώπων απελευθερώνεται τώρα (15ος-16ος αι.) από τη μονομέρεια της θρησκευτικής μεσαιωνικής σκέψης και γίνεται πιο φιλελεύθερο, δημιουργικό και ερευνητικό.

ΑΦΕΤΗΡΙΑ ΚΑΙ ΔΙΑΔΟΣΗ:

- Ιταλικές πόλεις-κράτη (Φλωρεντία, Βενετία, Ρώμη)
- Διάδοση στην υπόλοιπη δυτική Ευρώπη

ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ:

- Οικονομική άνθηση → ανάπτυξη καλλιτεχνικής και πνευματικής δραστηριότητας
- Χορηγοί: αστοί και φιλόμουσοι ηγεμόνες (π.χ. Μέδικοι)

Η ΙΤΑΛΙΚΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ

(α' μισό 16ου αιώνα)

ΜΟΡΦΕΣ ΚΑΙ ΤΟΜΕΙΣ ΕΚΦΡΑΣΗΣ:

- Τα Πανεπιστήμια προσεγγίζουν την οικονομική, κοινωνική και πνευματική ζωή
- Διαμορφώνεται μια νέα αντίληψη για τον άνθρωπο

Το Πανεπιστήμιο της Μπολόνια στην Ιταλία (ιδρυμένο το 1088) είναι το αρχαιότερο στον κόσμο με συνεχή λειτουργία.

Μια
πανεπιστημιακή
αίθουσα στη
Μπολόνια (1350)

Mediaeval Universities

Universities

Founded in the 12th century was: Paris
• • • 13th • • • Padua
• • • 14th • • • Erfurt
• • • 15th • • • Turin

The political divisions on the map are those of about 1500; although some of the universities had become extinct by that time. The figures indicate the date of founding. In Portugal the site of the university alternated between Lisbon and Coimbra till 1283, when it was fixed at the latter place.

An: *Arexsa*, *Fl. Florence*, *Pa. Padua*,
1213/1216 1222
Pal. Palatinate, *Vic. Vicenza*,
1204

Scale 1: 22 500 000

100 0 100 200 Miles

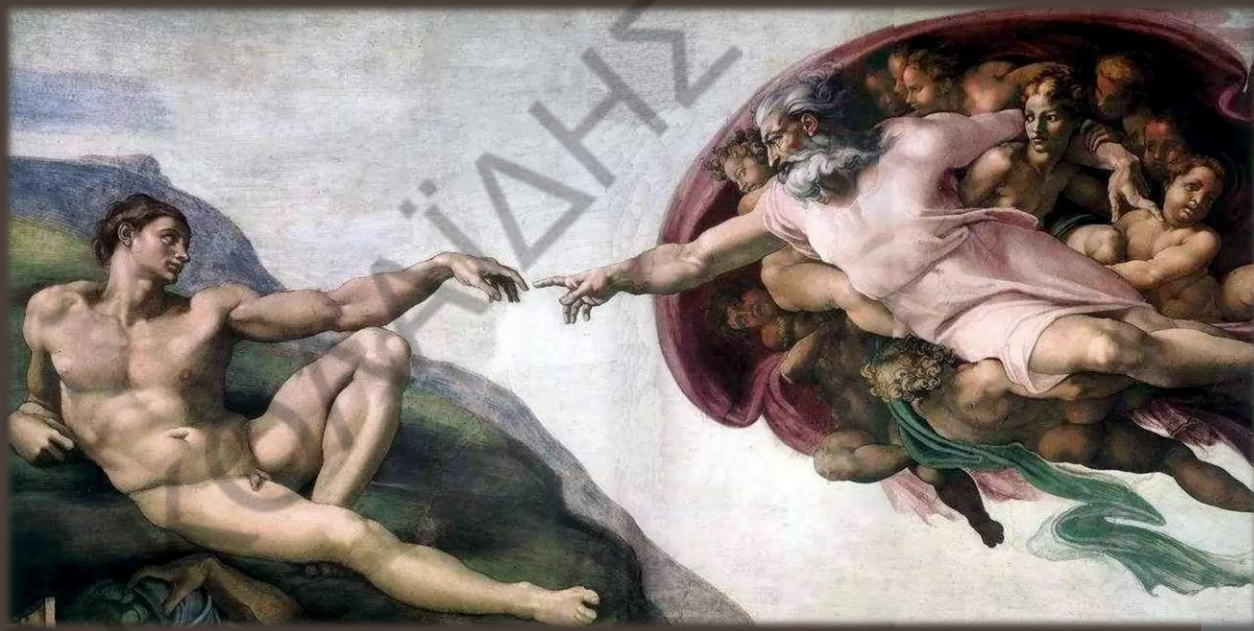
Ευρωπαϊκά Πανεπιστήμια τον 13ο αιώνα:

- 1-Bologna (1088),
- 2-Paris (1100),
- 3-Oxford (1167),
- 4-Cambridge (1209),
- 5-Modena (1175),
- 6-Salamanca (1218),
- 7-Padua (1222),
- 8-Naples (1224),
- 9-Toulouse (1229),
- 10-Montpelier (1289)
- 11-Coimbra (1290).

Source: adapted from: Mediaeval Universities (1923, p. 100).

ΑΝΘΡΩΠΙΣΜΟΣ (Humanismus)

Ορισμός

Ο άνθρωπος της Αναγέννησης αναζητούσε τρόπους έκφρασης των νέων ιδεών. Έτσι, **στράφηκε προς τον ελληνορωμαϊκό πολιτισμό** και επιδόθηκε στη συστηματική μελέτη, μετάφραση και σχολιασμό των αρχαίων συγγραφέων. Η **στροφή αυτή προς τη βαθύτερη γνώση των ελληνικών και λατινικών γραμμάτων και της αρχαιότητας γενικότερα ονομάστηκε ανθρωπισμός**

Σε τι
διαφοροποιείται η
μελέτη της
αρχαίας
γραμματείας
συγκριτικά με τον
Μεσαίωνα;

Η διαφορά έγκειται στο γεγονός ότι ο αναγεννησιακός λόγιος δεν μελετά τον αρχαίο πολιτισμό μόνο σε θεωρητικό επίπεδο, **αλλά επιχειρεί να αντλήσει από αυτόν αξίες** για τη θεμελίωση του συγχρόνου του κόσμου.

ΠΡΟΔΡΟΜΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΙΣΜΟΥ

- Ποιοι εκφράζουν αυτή την τάση απομάκρυνσης από το μεσαιωνικό παρελθόν;

Dante Alighieri
(1265-1321)

Francesco Petrarca
(1304-1374)

Giovanni Boccaccio
(1313-1375)

Τ
Ο
Υ
Γ
Ρ
Α
Φ
Ε
Ϊ
Ο

Α
Ν
Θ
Ρ
Ω
Π
Ι
Σ
Τ
Η

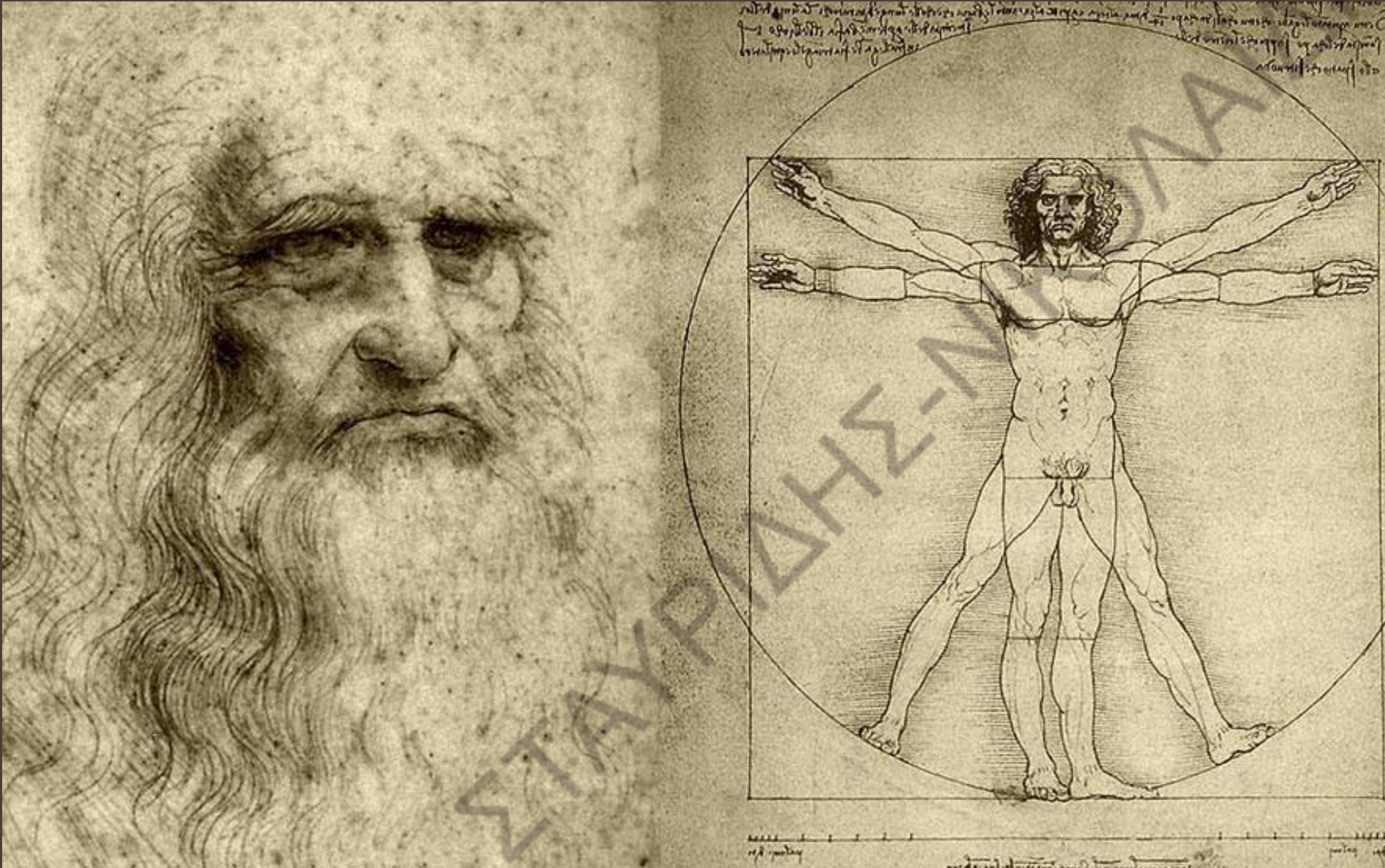

Το κοσμοείδωλο της Αναγέννησης

Ο κόσμος δημιουργήθηκε βέβαια από το Θεό, αλλά ο άνθρωπος τον μεταμόρφωσε και τον βελτίωσε. Γιατί ό,τι μας περιβάλλει είναι δικό μας έργο, το έργο των ανθρώπων [...]. Από μας προέρχονται οι ζωγραφιές και τα γλυπτά, από μας προέρχονται το εμπόριο, οι επιστήμες και τα φιλοσοφικά αριστουργήματα. Από μας προέρχονται όλες οι εφευρέσεις, όλες οι γλώσσες και όλα τα είδη των λογοτεχνικών κειμένων.

Απόσπασμα από κείμενο του Chionozzo Manetti (1452), στο J. R. Hale, Fursten, Kunstler, Humanisten, Αμβούργο 1973, 26.

Το ιδεώδες του Ανθρωπισμού: Ο Καθολικός Άνθρωπος (Homo Universalis)

Ο «Βιτρούβιος
Άνθρωπος»
(δεξιά).
Σχέδιο του
Λεονάρντο ντα
Βίντσι
(αριστερά)

Τι είναι ο
«καθολικός
άνθρωπος»;

- *Πρόκειται για έναν νέο τύπο ανθρώπου, ο οποίος συνδυάζει:*
 - Την αυθεντική θρησκευτικότητα (απορρίπτοντας τη δεισιδαιμονία)
 - Την πολύπλευρη προσωπικότητα:
 - ✓ είναι δημιουργικός και δραστήριος
 - ✓ πιστεύει στις ανθρώπινες δυνάμεις του, σωματικές και πνευματικές
 - ✓ αισθάνεται ελεύθερος
 - ✓ είναι έτοιμος να αναλάβει την ευθύνη για τη διαμόρφωση του κόσμου του

Ο τέλειος «καθολικός» άνθρωπος

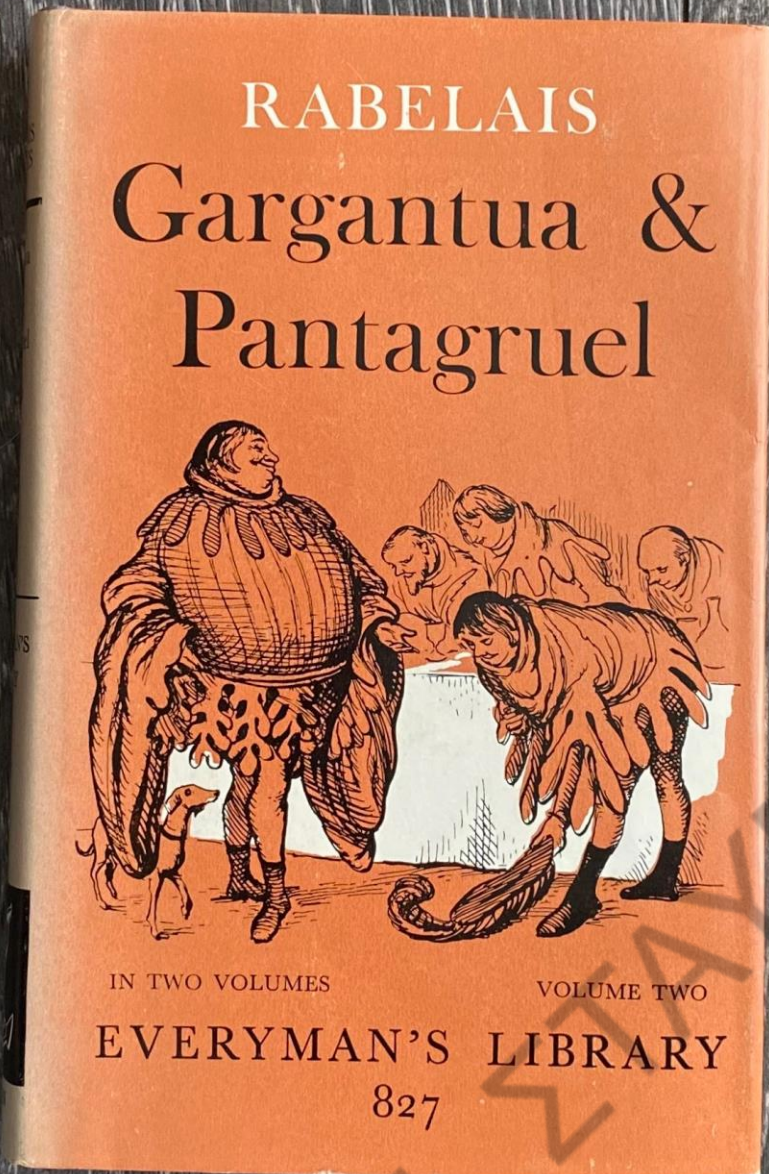

Baldassar Castiglione, Ο αυλικός, 1528.

Θέλω τον αυλικό ευγενή, πνευματώδη, ευφυή και χαριτωμένο. Εκτιμώ ότι το πραγματικό επάγγελμα του αυλικού πρέπει να είναι αυτό της ενασχόλησης με τα όπλα. Πρέπει να είναι δυνατός και φοβερός ενώπιον των εχθρών, αλλά σε όλες τις άλλες περιπτώσεις πρέπει να είναι ανθρώπινος, μετρημένος και σοβαρός.

Θέλω να γνωρίζει όχι μόνον τα λατινικά αλλά και τα ελληνικά, να γνωρίζει να γράφει σε στίχους και σε πεζό. Θα ήθελα επίσης να γνωρίζει πολλές ξένες γλώσσες.

Θα έπρεπε εξίσου να γνωρίζει να κολυμπά, να αθλείται στο τρέξιμο και τη λιθοβολία. Η μόρφωσή του θα μου φαινόταν ανεπαρκής, αν δεν είχε γνώσεις μουσικής.

Francois Rabelais (1494-1553)

Η συμβολή των Ελλήνων λογίων στην ανθρωπιστική κίνηση

- Πριν και, κυρίως, μετά την Άλωση Έλληνες λόγιοι καταφεύγουν στην Ιταλία
 - **Μανουήλ Χρυσολωράς** (απεσταλμένος του βυζαντινού αυτοκράτορα) – τέλη 14ου αι.
- Στο πλαίσιο της Φλωρεντινής Συνόδου (1437-38):
 - **Γεώργιος Σχολάριος**
 - **Μάρκος ο Ευγενικός**
 - **Βησσαρίων ο Τραπεζούντιος**
 - **Γεώργιος Γεμιστός (ή Πλήθων)**

ΒΗΣΣΑΡΙΩΝ

Η Σύνοδος της Φλωρεντίας στο
Nuremberg Chronicle

Ο μητροπολίτης Εφέσου Μάρκος ο Ευγενικός ενώπιον του πάπα Ευγενίου Δ΄

Ο Γεώργιος Σχολάριος (κατόπιν, πατριάρχης Γεννάδιος Β΄)

➤ Η συμβολή των Ελλήνων λογίων στην Ανθρωπιστική κίνηση:

- Ενίσχυση των ανθρωπιστικών σπουδών
- Ενδιαφέρον για εκδόσεις αρχαιοελληνικών κειμένων
- Ενδιαφέρον για τη συλλογή χειρογράφων (από βιβλιοθήκες και ηγεμόνες)

ΜΑΝΟΥΗΛ ΧΡΥΣΟΛΩΡΑΣ (1355-1415)

Ο τάφος του Γεωργίου Πλήθωνος στον ναό
των Μαλατέστα στο Ρίμινι

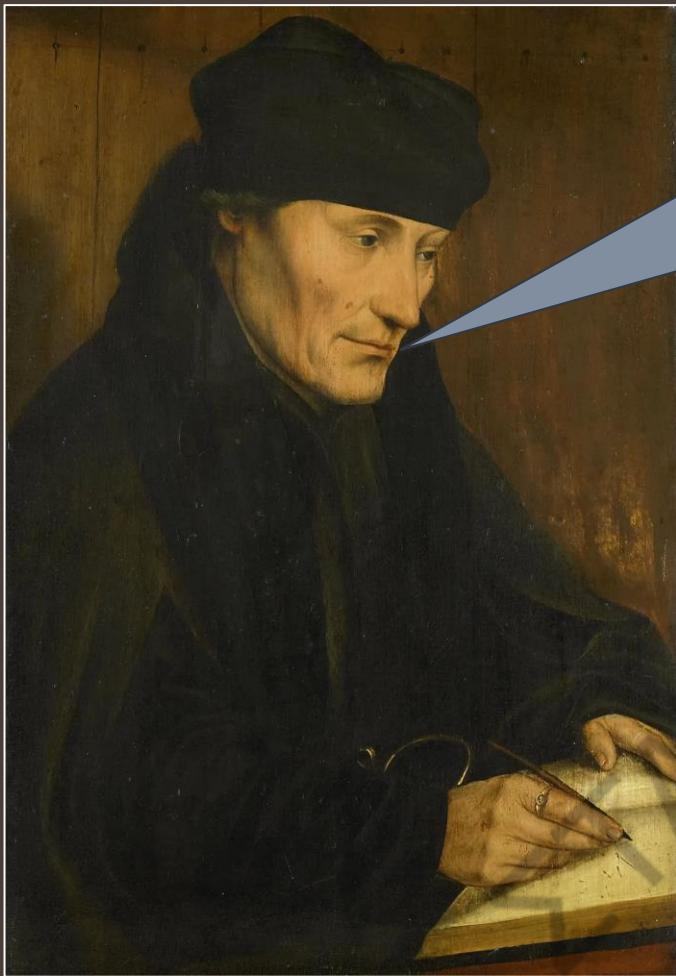
Η ΜΑΡΚΙΑΝΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΗΣ
ΒΕΝΕΤΙΑΣ

Η ΛΑΥΡΕΝΤΙΑΝΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΗΣ ΦΛΩΡΕΝΤΙΑΣ

- Μια νέα αντίληψη για την αγωγή και την επιστήμη

ΕΡΑΣΜΟΣ

Οι άνθρωποι δεν γεννιούνται, αλλά γίνονται

Η επιστήμη εξελίσσεται με την παρατήρηση, την εμπειρία και το πείραμα

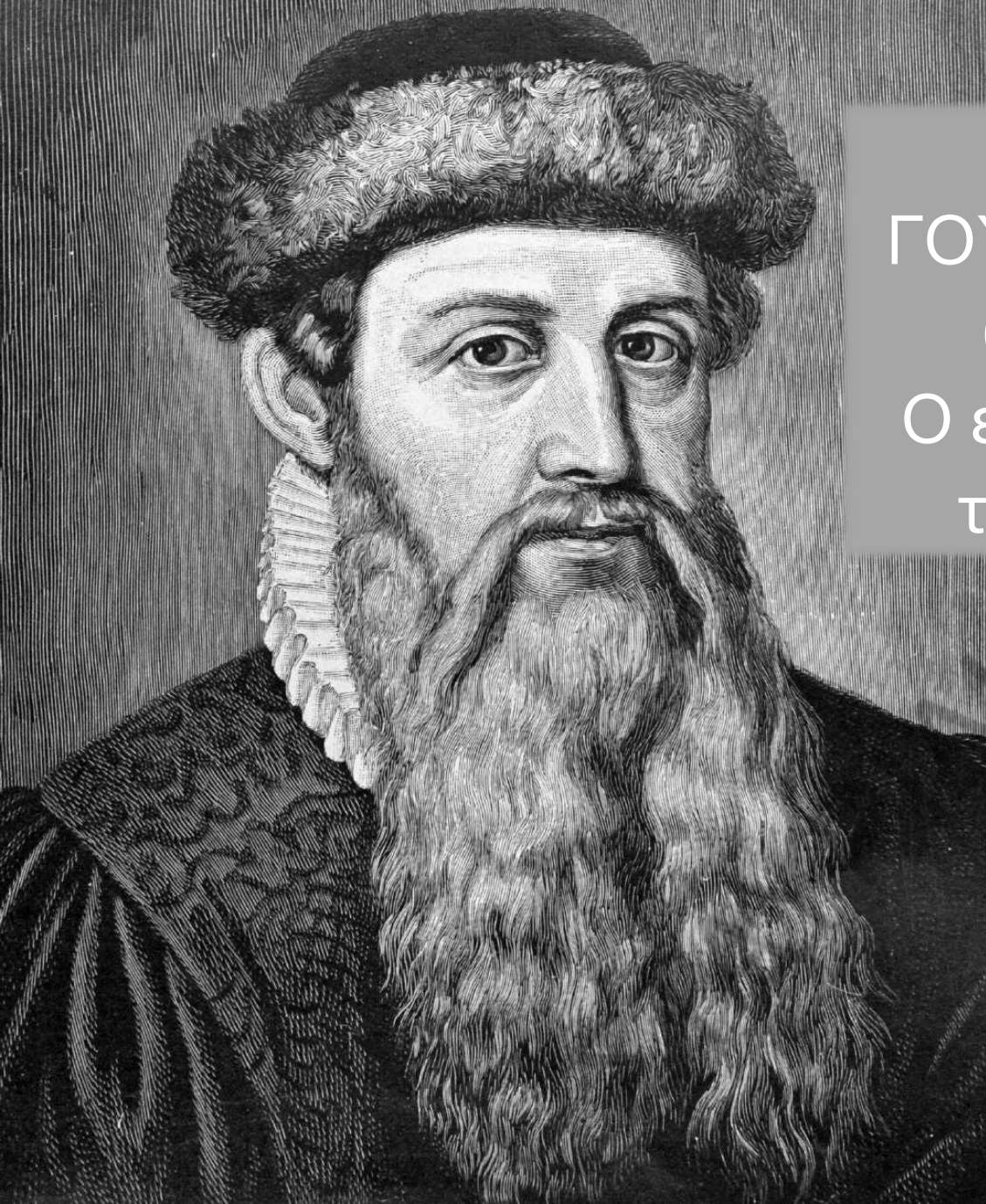
ΓΑΛΙΛΑΙΟΣ

Ο ανθρωπιστής δάσκαλος και η νέα αγωγή

Ο Βιτορίνο ντα Φέλτρε αντιπροσώπευε την άποψη ότι ο δάσκαλος μπορεί να προσφέρει με ελκυστικό τρόπο. Ο ίδιος δίδασκε ανάγνωση και γραφή μέσω κινητών στοιχείων και τις στοιχειώδεις γνώσεις αριθμητικής με παιγνίδια [...] Στις κατώτερες τάξεις δίδασκε θρησκευτικά, ενώ στις ανώτερες επίκεντρο των μαθημάτων του ήταν η ελληνική και κυρίως η λατινική λογοτεχνία [...] Πάντα τόνιζε ότι η απόκτηση γνώσεων δεν αποβλέπει τόσο σε μια θεωρητική καλλιέργεια όσο στην αντιμετώπιση της καθημερινής ζωής.

J. R. Hale, Fursten, Kunstler, Humanisten, Αμβούργο 1973, 50.

ΙΩΑΝΝΗΣ
ΓΟΥΤΕΜΒΕΡΓΙΟΣ
(1400-1468)
Ο εφευρέτης της
τυπογραφίας

Η τυπογραφία και η διάδοση της Αναγέννησης και του Ανθρωπισμού

Εκδοτικά κέντρα:

- ΑΜΒΕΡΣΑ
- ΠΑΡΙΣΙ
- ΣΤΡΑΣΒΟΥΡΓΟ
- ΜΙΛΑΝΟ
- ΒΕΝΕΤΙΑ

Η Βίβλος του
Γουτεμβέργιου
στη Δημόσια
Βιβλιοθήκη της
Νέας Υόρκης

ΟΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΒΙΒΛΙΩΝ ΠΕΡΙ ΤΟ 1500

- Θρησκευτικά βιβλία
- φιλολογικά βιβλία
- επιστημονικά βιβλία
- νομικά βιβλία
- άλλα

ΟΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΒΙΒΛΙΩΝ ΠΕΡΙ ΤΟ 1500

- βιβλία σε ευρωπαϊκές γλώσσες
- βιβλία στη λατινική